

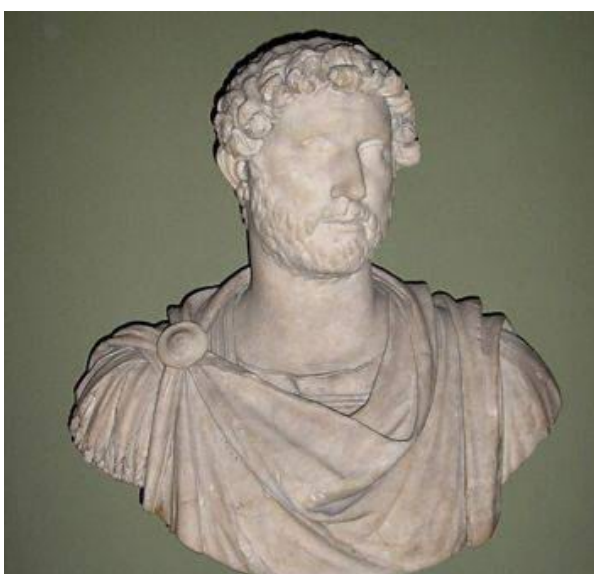
דיוקניו של הדריאנוס

סקר על התפתחות דיוקנן הקיסר, הכתוביות, הקישוטים והסמלים על פני המטבעות של הקיסר

מתוך האוסף של הניה וגדעון מאיר

הוצג בפני חברי סניף חיפה, מרץ 2005
הוצגה בפני חברי סניף תל אביב, יוני 2006

קיצור תולדות הקיסר הדריאנוס

שם: Publius Aelius Hadrianus

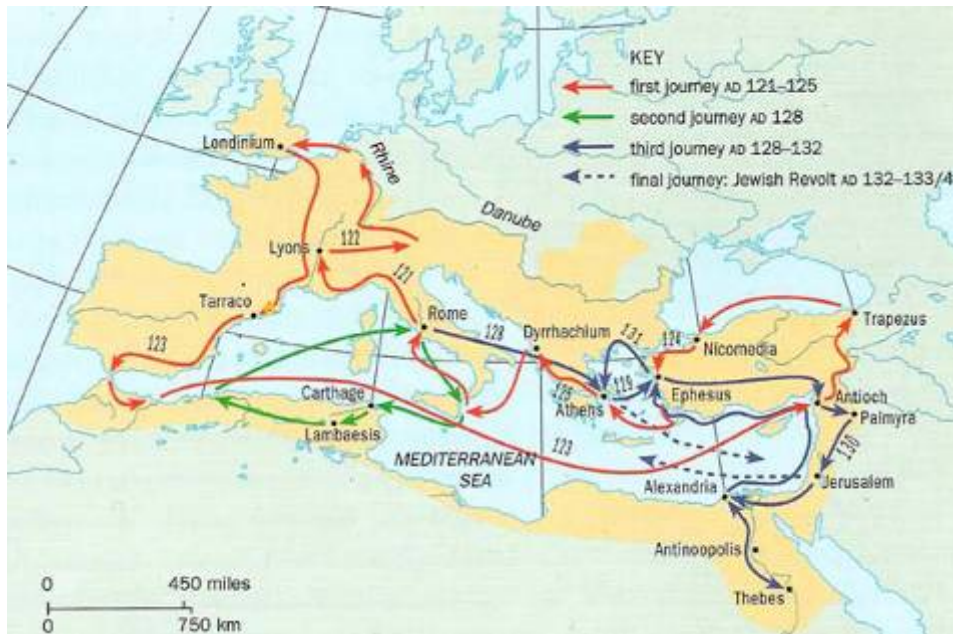
נולד ביום 24 ינואר 76 לספירה, בעיר Italica שבספרד של היום (Hispania Baetica)

הוכתר כקיסר רומא בשנת 117 לספירה בתואר של:
IMP. CAES. TRAIAN HADRIANUS AVG. P. M

נפטר ביום 10 ביולי 138 לספירה בעיר Baiae שליד נאפולי של היום. תאריך במותו היו:

IMP. CAES. TRAIAN HADRIANUS AVG. P. M. TR.P XXIII. IMPERATOR II. COS III. P. P.

מסעותיו של הדריאנוס

מסעו הראשון (121–125 לספירה, ←):

מסעו הראשון החל בביקור בגליה, בחבל הריין ובריטניה, משם נסע לספרד ומאוריטניה, הפליג לאסיה הקטנה, לחבל הדנובה, ליוון ומשם חזרה לרומא.

מסעו השני (128 לספירה ←):
טוניסיה

מסעו השלישי (128–132 לספירה ←):
מסעו השלישי היה למזרח האימפריה: יוון, אסיה הקטנה, סוריה ויהודה, מצרים ולוב ומשם חזר לרומא.

מסעו הרביעי (136 לספירה ←...):
מסעו האחרון היה קשור למרד בר כוכבא והתקיים בסוריה ויהודה, דרך מצרים וחזרה לרומא.

המטבעות בעת העתיקה

רומי הועידה למטבעות משימה חשובה בנוסף לאמצעי התשלום, והיא תעמולה על כל מרכיבה.

כוונותיהם הפוליטיות, דתיות והתרבותיות של הממשל הקיסרי הוצגו בעזרת המטבעות בשפה מובנת לכל, למשכילים בכתובות קצרות, ולעם הארץ בסמלים פשוטים.

הדיוקן, הכתובות והסמלים כיוונו את כל העיניים לקיסר, דמות המרכזת את תפקידי ראש המנגנון האזרחי, הצבאי והפולחן הדתי.

המחקר הארכיאולוגי / נומיסמטי שואב מידע רב מהמטבעות העתיקים: על התנאים הכלכליים, השלטון, האמנות, התרבות, הדת, וכן על הקיסר שטבע את המטבעות.

התפתחות דיוקניו של הדריאנוס

שער ראשון: 117–119 לספירה

הדיוקן — ראש קטן, מעוטר, חזה מלא.

הכתובות — מלאה ומפורטת, מתייחסת לתאריו האזרחיים, הצבאיים ודתיים.
IMP. CAES. TRAIAN HADRIANVS OPT. AVG. GER. DAC.

סמלים — שריון, גלימה, קישוט על כתף שמאל

שער שני: 119–122 לספירה

הדיוקן — ראש גדול יותר, מעוטר, שטח חזה צומצם.

הכתובות — מלאה, ללא תוארו הצבאי.

IMP. CAESAR TRAIAN. HADRIANVS AVG.

סמלים — גלימה, קישוט על כתף שמאל.

שער שלישי: 125–128 לספירה

הדיוקן — בראש אין שינוי, מעוטר, שטח חזה קטן ביותר.

הכתובת — מצומצמת.

HADRIVS AVGVSTVS

סמלים — קישוט על כתף שמאל.

שער רביעי: 132–134 לספירה

הדיוקן — ראש בינוני, לעיתים לשמאל, לרוב לא מעוטר ולרב ללא חזה.

הכתובת — מצומצמת.

HADRIVS AVGVSTVS

סמלים — גלימה, קישוט על כתף שמאל.

שער חמישי: 134–138 לספירה

הדיוקן — ראש בינוני, לעיתים מעוטר, ללא חזה.

הכתובת — מלאה, כולל תפקידים ציבוריים.

HADRIVS AVG COS III P P.

סמלים — אין.

שער שישי: 134–138 לספירה

הדיוקן — ראש בינוני, לעיתים מעוטר, חזה נדיר.

הכתובת — מלאה, אבי האומה.

HADRIVS AVGVGVSTVS P P.

סמלים — גלימה, קישוט על כתף שמאל, נדיר.

אפיוני דיוקנים: ראש מעוטר

ראש מעוטר לימין עם שריון וגלימה ראש מעוטר לימין עם גלימה ראש מעוטר לימין קישוט על כתף שמאל ראש מעוטר לימין

אפיוני דיוקנים: ראש לא מעוטר

ראש לא מעוטר לשמאל עם גלימה ראש לא מעוטר לשמאל ראש לא מעוטר לימין עם גלימה ראש לא מעוטר לימין

סכום

כל המטבעות המוצגות נטבעו במטבעה ברומא.

לפני המטבע שלשה מרכיבים: דיוקן, כתובת וקישוטים.

הדיוקנים

השוני בין הדיוקנים המשתייכים לאותה תקופת זמן, ולתקופות זמן אחרות הוא גדול, ולפעמים ניתן לטעות ולחשוב שלא מדובר באותו הקיסר.

נשאלת השאלה, מה מידת החופש שניתנה לחרטי הרשומות בבואם לחרוט את הרשומות? האם חופש אמנותי או העדפת מנהל המטבעה, ואולי דעתו של הקיסר היא שקבעה את הדיוקנים השונים?

הכתובות

בראשית תקופת שלטונו מציינות הכתובות את הפרטים המלאים של תפקיד הקיסר כראש המנגנון האזרחי, הצבאי והפולחן הדתי. תוכן הכתובות הולך ומצטמצם ככל שחולפות השנים.

הקישוטים

הקישוטים בראשית שלטונו הנם מרובים ומפורטים, והולכים ומצטמצמים ככל שחולפות השנים.

ראש לשמאל

שמונה מתוך 480 הדינרים הנם עם ראש לשמאל. אחת ההשערות היא שבעת רשום הדיוקן, ישבו שני מכיני רשומות משמאל ומימין לפסל המודל. הכנת הרשומות הנה במבט ראי למטבע.

ככל שחולפות השנים דמותו של הדריאנוס היא דמות בוגרת ורצינית יותר, שטח החזה צומצם ורוב הקישוטים נעלמו. נראה כי שינויים אלו מצביעים על כך שמשבתבסס שלטונו והיה קיסר מוכר ואהוב על נתיניו ברחבי האימפריה, לא נזקק יותר לפן התעמולתי על כל מרכיביו, והשימוש במטבעות היה עניני.

קיצורי מילים

IMPERATOR — תואר המציין את המצביא כשליט עליון

CAESAR — תואר הקושר את בעליו עם יוליוס קיסר

CONSUL — תואר למשרה רמה בימי הרפובליקה. גם קיסרים הוסיפו להשתמש בו

AVGVSTVS — הוענק לראשונה לאוקטביאנוס ועבר כמסורת לכל הקיסרים

PONTIFEX MAXIMUS — נשיא מועצת הכוהנים, בעל הסמכות הדתית העליונה במדינה

TRIBUNICIA POTESTAS — בעל הסמכות הגבוהה ביותר מטעם העם

PATER PATRIAE — "אבי האומה". תואר הכבוד הנעלה ביותר שניתן להעניק לקיסר